

Muistin kuvia

Kuin uni, jota yritän tavoittaa

Emilla Härkönen

Muistin kuvia

Kuin uni, jota yritän tavoittaa

Emilla Härkönen

Examensarbete för bildkonst (YH)-examen

Bildkonstnär YH fotografi

Jakobstad 2023

O P I N N Ä Y T E T Y Ö

Tekijä: Emilla Härkönen

Koulutus ja paikkakunta: Kuvataide (AMK), Pietarsaari

Suuntautumisvaihtoehto: Valokuvaus

Ohjaaja(t): Lars Rebers, Kasper Dalkarl

Kieli: Suomi

Avainsanat: kesämökki, estetiikka, taidevalokuvaus, muistot, isovanhemmat

Nimike: Muistin kuvia – Kuin uni, jota yritän tavoittaa

Päivämäärä: 20.3.2023 Sivumäärä: 86

E X A M E N S A R B E T E

Författare: Emilla Härkönen

Utbildning och ort: Bildkonst (YH), Jakobstad

Inriktning: Fotografi

Handledare: Lars Rebers, Kasper Dalkarl

Språk: Finska

Nyckelord: sommarstuga, estetik, konstfotografi, minnesbilder, föräldrar

Titel: Bilder av ett minne – Som en dröm jag försöker nå

Datum: 20.3.2023 Sidantal: 86

A B S T R A K T

I detta examensarbete så utforskar jag estetikens i mina farföräldrars sommarstuga.

Jag fotograferar den tidlösa naturen vid sommarstugan och dess innehåll: byggnader, natur, inredningsdesign och strävar efter att fånga de framkallade känslornas fullhet.

Genom stugans estetik så undersöker jag också mina minnen från sommarstugan och min relation med mina farföräldrar: hur tiden vi har spenderat vid sommarstugan har påverkat min tillväxt från liten flicka till en vuxen kvinna.

T I I V I S T E L M Ä

Tässä opinnäytetyössä tutkin isovanhempieni kesämökin estetiikkaa.

Kuvaan kesämökin pysähtynyttä aikaa ja kaikkea sitä, mitä se sisältää: rakennuksia, luontoa, sisustusta ja aistikokemuksia. Käänän kamerani myös itseeni sekä isovanhempiini, yhdessä ja erikseen.

Käsittelen mökkiestetiikan kautta myös lapsuuteni kesämökkimuistoja ja suhdettani isovanhempiini; miten kesämökillä viettämäni aika on vaikuttanut kasvamiseen pienestä tytöstä aikuiseksi naiseksi.

A B S T R A C T

In this thesis I explore the aesthetics of my grandparents' summer cottage.

I photograph the timeless nature of the summer cottage and its contents: buildings, nature, interior design and strive to capture the fullness of the emotions evoked.

Through cottage aesthetics I also examine my summer cottage memories and my relationship with my grandparents: how the time I have spent at the summer cottage has affected my growth from a little girl to an adult woman.

S I S Ä L L Y S

- 1 Johdanto 1
- 2 Estetiikka 2
 - 2.1 Ruman estetiikka 2
 - 2.2 Esteettinen hyvinvointi 2
- 3 Suomalainen kesämökkiestetiikka: kauneus arkisessa 3 – 4
- 4 Mieli rauhoittuu, syke laskee 5
 - 4.1 En enää mahdy pesuvatiin 5
 - 4.2 Mummun kynnet ja papan pieksut 6
- 5 Talvella luonnonvalossa 6
 - 5.1 Muistin haalistuneet kuvat 7
- 6 Juupajoki ja Ystäväkirja, innoittajani 7 – 10
- 7 Päiväkirja 11 – 12
- 8 Yhteenveto – hiljainen tarkkailija 13
- 9 Valokuvat 14 – 84

- Lähteet 85 – 86

*“Kaikki oli ennallaan perheen kahdeksankulmaisessa uimahuoneessa.
Kellastuneiden seinälautojen oksanreiät, ikkunoiden pienet punaiset ja vihreät ruudut,
kapeat penkit ja uimaviittakaappi ja kuminen hemuli, jota ei koskaan saanut puhalletuksi
oikein täyteen. Kaikki oli kuten kesällä. Mutta sittenkin huone oli jollakin
salaperäisellä tavalla muuttunut.”*
(Jansson, 1994, s. 24)

1 Johdanto

Istun auton takapenkillä ja voin huonosti. Mutkainen soratie isovanhempieni kesämökille maistuu matkapahoinvoinnilta. Olen kahdeksanvuotias ja sinnittelen. Lähteen kohdalla helpottaa: tiedän, että kolmen minuutin kuluttua isä peruuttaa auton mummun ja papan mökin pihaan. Puutarhapöydällä odottavat posliinikupit, päiväkahvit ja mansikkakakku.

Isovanhempieni kesämökki Kuhmoisissa Pitkäveden rannalla on lautavuorattu punaruskea vapaa-ajan rakennus. Huone, makuualkovi ja keittosyvennys. Sen pihapiirissä ovat aitta, saunamökki ja ulkokuusi. Isoin mökki on pieni ja kodikas. Sen sisustus ei koskaan ole ollut tyylillisesti hienostunut sanan sisustuslehtitarkoituksessa.

Tavallaan isovanhempieni kesämökki on trendikäs, koska se on tyypillinen suomalainen kesämökki: luonnosta ammentava, maanläheinen ja käytännöllisesti kalustettu. Klassiset koriste-esineet ovat kuin itse paikkansa etsinyt tähtipölypeitto kaikkien tilojen pinnoilla. Sekalainen ja runsas sisustus miellyttää isovanhempieni ja on hyvin heidän näköisensä.

Kesämökin estetiikka miellyttää myös minua. Minulle esteettisyys ja visuaalisuus eivät välttämättä ole kauneuden synonyymeja. Ajattelen, että esteettinen ympäristö voi olla jopa ruma ja silti tuottaa mielihyvää. Esteettinen ympäristö on kiinnostava, tunteita herättävä, houkutteleva ja turvallinen. Ennen kaikkea esteettinen ympäristö on aistillinen kokemus, joka vaatii kokijalta herkkyyttä ja kuvittelua.

Olen lapsesta asti ollut tarkkailija. Visuaalinen kokeminen on minulle luonnollinen tapa havainnoida maailmaa ja sen tiloja, sisustuksia, esineitä sekä ihmisiä.

Nyt peruutan itse auton mummun ja papan kesämökin pihaan. On pimeä tammikuun iltapäivä ja lunta melkein polveen asti. Sytytän saunanpesän, kairaan jäähän reiän, pumpppaan järvestä pesuvettä ja etsin taskulampun, jonka valo johdattaa minut ulkokuussiin. Katselen ympärilläni ja mietin mistä aloitan.

Olen tullut kuvaamaan talviunista kesämökkiä.

2 Estetiikka

Estetiikka on perinteisesti tutkinut taiteen ja kauneuden filosofiaa. Nykyään estetiikan tutkimus sisältää myös ympäristön ja arkielämän ilmiöitä. Näitä estetiikan tutkimussuuntia kutsutaan ympäristöestetiikaksi ja arjen estetiikaksi.

Estetiikka sisältyy ihmisen olemukseen kauneudenkaipuuna. Ihmismieli on vuosisatoja pohtinut kauneutta ja rumaa mytologioissa, uskonnoissa, filosofian suuntauksissa ja taiteissa (Kinnunen, 2000, s. 12)

Tässä opinnäytetyössäni lähestyn erityisesti ympäristöestetiikasta versonnutta arjen estetiikkaa, josta on tullut merkittävä estetiikan sivuhaara 2000-luvulla.

Arjen estetiikka tarkastelee arkiseen elämänpäi-riimme kuuluvien esineiden, tapahtumien ja ympäristön herättämiä esteettisiä kysymyksiä. (Puolakka, 2021, s. 133).

Minua arjen estetiikka kiehtoo, koska se ei ole ilmeistä. Olen saanut mummultani kassin, johon on painettu kuva John William Waterhousen maalauksesta *The Soul of the Rose* (Ruusun Sielu, 1903). Mielestäni tuo maalaus on klassisessa mielessä estettisesti kaunis eikä sen kauneuden oivaltaminen vaadi katsojalta erityistä estettisen oivaltamisen taitoa.

Arkinen esine tai tila puolestaan vaatii katsojalta valppautta. Jotta osaisimme nauttia arjen estetiikasta, meidän pitää olla avoimia ja hyväksyviä. Meidän pitää olla hereillä.

Ohitamme usein arjen estetiikan kokemukset vähällä huomiolla, välinpitämättömästi ja olkaa kohauttamalla. Emme ole tällaisissa tilanteissa tarpeeksi elossa, koska kannamme häiritsevästi maailmaa mukanamme. (Puolakka, 2021, s. 134)

Nykyään arkisuudessa oleminen on minulle aitoa ja arvokasta. Kymmenen vuotta sitten arki ja arkisuus olivat synonyymeja tylsälle ja merkityksettömälle elämälle. Nyt ajattelen, että elämän huippuhetkien ja juhlan kokeminen edellyttää arjen ja arkisuuden arvostamista.

2.1 Rumuuden estetiikka

Esteettinen ei ole vain positiivinen piirre eikä esteettinen arvo tarkoita vain kauneutta. Esimerkiksi kaikki vaikuttavat kuvat eivät mielestäni ole kauniita eikä kauneuden puute tee niistä vähemmän vaikuttavia. Ruma voi olla yhtä kiinnostava ja arvokas kuin kaunis, vaikka se sijaitsee kauneudesta katsottuna esteettisen janan toisessa ääripäässä.

Rumuuden estetiikka oli jo lapsuudessani läsnä isovanhempieni kesämökin tiettyjen esineiden yllättävyydessä, salaperäisyydessä ja jopa pelottavuudessa. Yhä edelleen ne herättävät mielenkiintoni ja uteliaisuuteni. Lapsena esineiden historia ei kiinnostanut minua, mutta nyt opinnäytetyötä tehdessäni olen tutustunut niiden tarinoin.

Monet kesämökin sisustusta täydentävät koriste-esineet ovat groteskeja ja koomisia huutomerkkejä. Esineen ei-niin-kaunis olemus kompensoituu käytännöllisyydellä tai siihen liittyvällä hausalla tarinalla. Estetiikassa huumori ja groteski olisivat mahdollittomia ilman rumen komponenttia. (Kinnunen, 2000, s. 326)

2.2 Esteettinen hyvinvointi

Esteettisten havaintojen tiedetään tuottavan ihmiselle mielihyvää. Niinpä ympäristön esteettinen kokeminen tukee ja edistää ihmisen hyvinvointia. (Haapala, 2015, s. 19)

Arkkitehti Alvar Aalto suunnitteli Paimion keuhkotautiparantolan puhtauden periaate mielessään. Vuonna 1933 valmistunut parantola rakennettiin puhtaan ilman mäntykankaalle. Valoisat potilashuoneet katsoivat kohti aamuaurinkoa. Koska keuhkosairauksien lääkitys ei 1920- ja 1930-lukujen vaihteessa ollut nykyaikaisen tehokasta, potilaiden hoidossa korostuivat ravinto, lepo ja esteettinen hyvinvointi. Parantolan funktionaalisten tilojen optimaalinen valo, Aallon parantolaan suunnittelemat kalusteet, tilojen värit ja lepoparvekkeilta avautuva kaunis maisema korostuivat potilaiden hoidossa ja hyvinvoinnissa. (Museovirasto, 2009)

3 Suomalainen kesämökki-estetiikka: kauneus arkisessa

Suomalaiseen mökkiestetiikkaa kuvaa se, että kaikki on hieman sinne päin. Kesämökillä suvaitaan asioita, joita varsinaiseen kotiin ei ehkä hankittaisi.

Isovanhempieni kesämökin sisustus ei ole samanlainen kuin heidän kotinsa. Mummun ja papan koti on moderni ja tyylikäs: kauniit tapetit, plyysillä verhoiltu sohvakalusto ja maalaustaidetta seinillä. Verhot ovat läpikuultavan valkoisia ja lasiesineet arvokkaita.

Kuhmoisten mökin sisustus on käytännöllistä (levitettävä puusohva ja pirttipöytä penkkeineen), tyypillistä mökkiromantiikkaa (rottinkinojatuolit) ja vuosikymmenien aikana tehtyjä löytöjä papan parkettityömailta (kamelinnahkainen jalkarahi) unohtamatta DIY-sisustuselementtejä.

Ykköskodissaan mummu ei antaisi papan kiinnittää seinälle itse vuolemaansa oksanaulakkoa, josta roikkuu puukkoja, kuksia, kompasseja ja kaikenlaista muuta eräilyyn liittyvää tavaraa.

Koriste-esineet ovat tärkeä osa suomalaista kesämökkiestetiikkaa. Niitä on paljon ja tyyliään ne ovat usein romanttista naivismia: kaunista rihkamaa, leikkisiä irtiotto varsinaisen kodin arjesta.

Kuhmoisten kesämökki on juuri tuollainen. Mumulla ja papalla ovat omat koristeensa: Sininen lasiperhonen sivupöydällä ja posliiniset lapsihahmot takan reunalla (mummu), takapuolensa paljastava huivipäinen nainen kaksimielisen tekstin kera puusta veistetyssä taulussa (pappa).

Hongkongilainen sisustusarkkitehti Wing Yin Ng tekee suomalaisesta mökki-idyllistä pro gradu-tutkimusta Aalto Yliopistossa.

Hänen ajatuksensa sekä valokuvansa suomalaisesta mökkiestetiikasta ovat inspiroineet minua opinnäytettä tehdessä.

Ng ihasteli viime syksynä Helsingin Sanomissa suomalaisten kesämökkien tyyllistä sekamelskaa: ”- - - niin paljon ajan muodostamia kerroksia, niin paljon erilaisia esineitä, joista jokaisella on oma tarinansa.” (Kurki, 2022)

Ng piti siitä, kuinka mökkiä käyttävien perheiden eri-ikäiset perheenjäsenet tuovat omia lempitarvotteita mökeille.

Toisin sanoen kaikki koteihin ostettu ja tarpeettomaksi jäänyt tavara viedään mökeille. Ng keksi suomalaisten sukumökkien estetiikalle termin family curated collection eli perheen kuratoima kokoelma.

Kesämökeillä vallitsevat värien, kuosien ja luonnon vahvat kontrastit sekä omanlaisensa sotkuisuus ja satunnaisuus. Ng’n mielestä mökkien sotkuisuus luo erilaista harmoniaa ja kauneus löytyy arkisista asioista. (Kurki, 2022)

Kesämökistä tulee sellainen kuin tulee. Usein mökkiestetiikan punainen lanka on sisustuksen tyyllinen suunnittelemattomuus. Se on sattumanvarainen polku, jonka tienviitoissa lukevat mukava, viihtyisä ja turvallinen pakopaikka.

Mökinomistajalle sisustuksen ja tyyllisisten ratkaisuiden pohtiminen voi kuulostaa oudolta ja vieraalta ajatukselta. Suomalainen kesämökki on tyypillisesti paikka, jossa ei hienostella sisustuksen ja kalustuksen suhteen. (Alasuutari & Alasuutari, 2010, s. 82)

Isovanhempieni rakensivat 35-neliöisen kesämökkinsä 40 vuotta sitten. Kesämökin sisätilat ovat kuten suurin osa muidenkin suomalaisten kesämökkien: seinät ja katto lakattua mäntypuuta. Poikkeuksellista on lattiamateriaali. Perinteisen puulattian päälle pappa on asentanut tammi-lautaparketin, jonka hän purki lattiatyömaaltaan.

Kuva 1. Vallilan siirtolapuutarha. Ng, W. Y.

Kuva 3. Vallilan siirtolapuutarha. Ng, W. Y.

Kuva 2. Saimaa. Ng, W. Y.

Kuva 4. Saimaa. Ng, W. Y.

4 Mieli rauhoittuu, syke laskee

Isovanhempieni kesämökin estetiikka on hyvin arkista. Siitä huolimatta en siellä ollessani kannan maailmaa mukani vaan päästän siitä irti. Ajattelen, että mökillä esteettiset kokemukseni perustuvat tuttuuteen, läheisyyteen, turvallisuuteen ja pysyvyyteen. Siihen, että mökillä mikään ei muutu. Olen katsellut samoja seiniä, kalusteita, koriste-esineitä ja maisemaa syntymästani asti.

Kellertäviä mäntyseiniä koristavat puiset veistostaulut, joiden aihe on löytynyt luonnosta. Hämmästyttävän monessa on alaston nainen. Huonekalut ovat puuta ja rottinkia. Ne ovat käytännöllisiä ja kestäviä mutta myös trendikkäitä tämän päivän sisustusmaailmassa.

Astiakaapista löytyy niin Arabiaa kuin Tokmanniakin sekä kirpputoria. Olen huomaavinani irtaimistosta suomalaismökille tyypillisen piirteen: sinne on haalittu kaikkea kotona turhaksi ja pois pistettäväksi tuomittua tavaraa ja kalustetta. Mummu on eri mieltä. Hänen mukaansa mökin sisustus on harkittua eikä sattumanvaraista.

Kuhmoisten mökillä yksin ja perheen kanssa viettämäni aika on ollut henkisesti korvaamatonta. Olen nukkunut univelkoja, laskenut arjen sykettä, herkistänyt aistini ja päästänyt luovuuteni valloilleen. Mökillä olen käsitellyt elämäni kipupisteitä. Sekä mökki että sen ympäristö ovat inspiroineet minua toteuttamaan itseäni taiteellisesti. Lapselta asti olen saanut iloa valokuvaamisesta, piirtämisestä, maalaamisesta ja kirjoittamisesta turvalisessä ja rauhallisessa mökkiympäristössä.

“Joskus tuli hetkiä, jolloin kaikki elämän aikana kertynyt väsymys ja kuorma saavuttivat meidät, tulivat äkisti todeksi, ja juuri silloin me tarvitsimme armahtavaisia paikkoja ja kauniita harhoja, jotka sanoivat: unohdetaan menneet ja aloitetaan alusta, mitään kiirettä ei ole, tässä lasi vettä, ole hyvä.”
(Haahtela, 2022, s. 19)

4.1 Enää en mahdu pesuvatiin

Isovanhempieni kesämökin sielu ja sydän sijaitsevat puulämmitteisessä rantasaunassa. Minulle Kuhmoisten rantasauna on asia, joka tulee ensimmäisenä mieleeni, kun ajattelen mökkiä.

Pappa kertoo usein tarinaa siitä, kun olin lapsena saunassa isoveljeni kanssa. Hän tarjosi veljelleni rahaa, jos tämä uskaltaisi istua kylmää järvivettä täynnä olevaan suureen saaviin. Ennen kuin veljeni ehti edes liikahtaa, minä olin hypännyt saaviin niin, että olin kokonaan uppeuksissa.

Mökillä saunominen ei tarkoita vain löylyhuoneessa löylyjen ottamista ja peseytymistä. Löylyjen välillä istumme ulkona terassilla ja katselemme järvelle. Saunamökin kamarissa riisuudumme, pukeudumme ja talvella jäämme sinne saunomisen jälkeen istuskelemaan, takkatulta katsellen. Olen nukkunut saunamökissä lukuisina kesäöinä. Kiuas tiilimuurin takana lämmittää saunakamarin joskus jopa tuskallisen kuumaksi. Unet jäävät lyhyiksi, mutta aamuöinen linnunlaulu raollaan olevasta ikkunasta on kaunis korvaus valvotuista hetkistä.

Suomalaisen kesämökin sauna on lähes poikkeuksetta tyyliltään pelkistetty ja perinteinen, kiuas puulämmitteinen. Pukeutumisen tai takka-huoneessa on puiset paneeli- tai hirsiseinät. (Alasuutari & Alasuutari, 2010, s. 106).

Kuhmoisten saunamökki ei tee poikkeusta. Löylyhuone on myös pesuhuone. Seinät ovat hirttä ja lattia puuta, kiuas puulämmitteinen. Valaistus ei ole tehokas: sauna on aina hämärä. Kiukaassa kiinni porisee vesisäiliö, josta otamme lämpimän veden pesuvateihin. Kylmä pesuvesi tulee järvestä. Lapsena istuin ylälauteella pienessä pesuvalissa. Mummu valeli minua viileällä vedellä.

Saunomisen suunnittelu on tärkeä rituaali. Mietimme yhdessä, milloin sauna laitetaan lämpiämään, koska saunaamisen ajankohta vaikuttaa myös illallisen valmisteluun (ensin saunaan, sitten ruokapöytään). Kesällä sauna lämpiää jo päivällä. Pitää olla aikaa löylytellä ja uida, löylytellä ja uida. Talvella saunominen tapahtuu illan pimeydessä. Tammikuun kuvausviikonloppuna saunoin yksin, mummun saunahattuun pukeutuneena.

”- -mökin perusidea, siirtyminen normaaliarjesta toiseen, siitä fyysisesti ja henkisesti eroavaan todellisuuteen, toteutuu täydellisesti mökkisau-nassa.” (Alasuutari & Alasuutari, 2010, 99)

4.2 Mummun kynnet ja papan pieksut

Katselen mielelläni mummuni askareita mökillä. Hän pitää huolta itsestään, miehestään, kesämökistä ja meistä lapsenlapsista. Tarkasti lakattujen punaisten kynsien alta voi kesällä löytyä perunamaan multaa.

Mummun käyttämät kasvovoiteet tuoksuvat hyvältä. Hän kihartaa tukkaansa joka aamu. Nautin, kun mummu harjaa tai letittää hiuksia. Hän on ensimmäinen nainen jonka näin juovan olutta. Rakastan saunoa mummun kanssa.

Pappa kulkee pieksuissaan ja touhuu koko päivän mökin ympäristössä. Hän on näyttänyt, miten muikkuja pyydetään ja perataan. Olen viettänyt mökillä lähes kaikki elämäni juhannukset. Joka juhannus pappa on hakenut saaresta koivun ja lehmuksen oksia ja tehnyt niistä pehmeät saunavihat.

Kerran pappa tuli moottoriveneellä hakemaan minut ja ystäväni järveltä, kun polkuveneemme alkoi täytyä myrskyssä vedellä. Pappa kiinnitti köyden polkuveneeseen ja hinasi meidät rantaan. Pappa myös näytti, miten traktoria ajetaan. Peruutin meidät täyttä vauhtia pusikkoon.

4.3 Talvella luonnonvalossa

Kesämuisto: Aamuauringon säteet valaisevat saunamökin anteeksi pyytelemättä. Kesäkesän aurinko ei nuku, enkä minäkään. Valo yllättää joka aamu. Pimennysverhoja ei ole. Olen väsynyt mutta tiedän, että voin nukkua niin monet päiväunet kuin haluan. Järvi jakaa taivaan syvää sinisyyttä ja houkuttelee minut luokseen.

Puen ylleni mummun vanhan korallinpunaisen ruutukylpytakin. Minä ja äitini olemme ainoita jotka käyttämme sitä. Kylpytakki jää laiturille, kun sukellan viileään. Painan pääni veden alle ja liu’un tuttuun ja turvalliseen samettiin.

Tammikuussa aurinko nukkuu. Hetken se kuitenkin kurkistaa Kuhmoisissa mökin ikkunasta ja valaisee makuualkovia. Seison silmät kiinni aurin-gonläikässä ja otan kuvan itsestäni.

Iltapäivällä odotan sinistä hetkeä. Kun se saapuu, olen matkalla huussista takaisin mökkiin kamera kädessä. Mummu seisoo sisällä keittiössä ja lait-taa ruokaa. Otan mummusta kuvan ikkunan läpi.

Hämärä alkaa auringonlaskusta eli siitä, kun auringon yläreuna on laskeutunut taivaanrannan taakse. Vielä – tai enää – ei ole täysin pimeää. Lumi puolestaan valaisee pimeintäkin pimeää. Puhdas kuiva lumi kaksinkertaistaa valon määrän, koska se heijastaa jopa 90 prosenttia valosta. (Ilmatieteen laitos)

Luonnonvalo on tärkeä osa opinnäytetyöni valokuvien visuaalista kerrontaa. Haluan korostaa sitä. Seuraan talvisen valon rytmiä ja toistoa tiloissa, pinnoilla ja iholla, aamusta iltaan. Valokuviin piirtyneet pehmeät varjot tuovat syvyyttä ja karakteriä koko kuvasarjalle. Varjot ovat kuin ystäviä, joihin voin luottaa ja joille annan vapaat kädet toteuttaa visuaalisia yksityiskohtia.

”--haluan sanoa, että minulle voimallisin lämpimän, intiimin ja suojaavan sisätilan elämys on nähdä sisältäpäin valaistun talon lumen peittämässä maisemassa illan hämärtyessä. Tila tulee tällöin ihmisölle koettavaksi.” (Pallasmaa, 2006, s. 244)

5 Muistin haalistuneet kuvat

Ennen tammikuista mökkimatkaa seison unenpöpperössä kotini vaatehuoneessa. Mökille pakkaaminen on aina ollut helppoa, nautin siitä. Kutsun sitä tunnepakkaamiseksi. Valitsen mukavat ja rakkaat mökkivaatteet hyllyltä sekunneissa. Mukavuus on tärkeintä. Mikään ei saa kiristää. Mikään ei ole tyyllisesti oikein tai väärin; kunhan on hyvä olla.

Kolme isoa t-paitaa, mummun kutomat villasukat, kolmet alushousut, kolmet sukat. Villapaita ja collegehousut. Yöpaita ja pesupussi. Säähän sopivat ulkoiluvaatteet ja -kengät. En pakkaa pyyhettä enkä lakanoita; niitä on mökillä yllin kyllin eikä omissani ole samanlaista kosketusta.

Mummun tekstiilit hyväilevät ihoa. Pyyhkeet ovat vähän karheita pesun jälkeen ja kun niillä kuivaa ihonsa, tuntee itsensä puhtaaksi. Lakanat mummu on mankeloinut sileiksi. Sileät lakanat tuntuvat ihanan viileiltä. Vaikka olen nukkunut mökkilakanoissa satoja kertoja, niiden – 1970-luvun kukkakuosien – raikkaat värit tuottavat suurta mieihyvää joka kerta, kun petaan sängyn ennen nukkumaanmenoa.

Vaatehuoneessani pohdin vielä hetken, että pitäisikö ennakoida ja poiketa totutusta: valita jotakin erityistä päälle pantavaa omakuviin. Päätän, että ei. En halua suunnitella mitään etukäteen.

Suunnittelemattomuus on yksi opinnäytetyöni avainajatuksista. Mökillä ollessani tunnepohjainen reagoiminen ja läsnäolo tekevät kamerani näkymättömäksi. Valokuva on peili, jolla on muisti. Etsin kameran kanssa lapsuuteni muisti- ja mielikuvia, alitajunnan häivähdyksiä. Niistä syntyvät tutkielmani kuvat ja tunnelmat.

Monet mökkimuistoni ovat säilyneet mielessäni kirkkaina. Hetket, jolloin tapahtui: kun pyydystin sammakonpoikasia ja rakensin niille kodin. Muistan myös ne hiljaiset hetket, kun mitään erikoista ei tapahtunut: vilvoittelu saunan terassilla pitkän saunomisen jälkeen. Järvi on tyyne ja maisema lähes äänetön. Hyttyset inisevät ympärilläni.

“Muistanko nuo hetket hyvin siksi, että olen kokenut ne kaikilla aisteilla? Onko niihin liittynyt tunnelataus? Ihminen nimittäin muistaa elämäntapahtumia tarkasti, kun niihin liittyy kaikista aisteista tullutta informaatiota. Kehollinen reaktio vahvistaa muistijäljen syntymistä.” (Huolman, 2021, s. 9)

Entä ne muistikuvat, jotka ovat jo lähes unohtuneet? Haalistuneita muistikuvia on enemmän kuin kirkkaita. Ne eivät palaudu mieleen käskystä vaan pysyvät piilossa alitajunnan harsoissa. Yritän tavoittaa niitä, saada ne kiinni. Katoava muisto on kuin aavistus tuoksusta, kuiskaus tai nopea valon välähdys. Aivan kuin haihtuva uni, jonka haluan pitää itselläni.

6 Juupajoki ja Ystäväkirja, innoittajani

Valokuvaaja Linda Lehtovirran Juupajoki-kuvasarja puhuttelee minua. Teos on dokumentaarinen kuvaus maaseudulla asumisesta 2010-luvun Suomessa, jolloin maan sisäinen muuttoliike suuntautui suuriin kaupunkeihin ja kaupungistuminen nähtiin väistämättömänä tulevaisuuden trendinä. Mielestäni Lehtovirta kuvaa pikkukaupunkia ja sen ihmisiä kauniisti, lempeällä linssillä.

Valokuvien pysähtynyt aika ja estetiikan eri kerrokset kertovat tarinaa sukupolvien kohtaamisesta. Tunnen Lehtovirran kuvien tyylin läheiseksi ja pystyn samaistumaan kuvien tarinaan. Mielestäni kuvasarja kertoo myös valokuvaajan taidosta arvostaa ja huomioida arjen esteettisiä pilkahduksia omalla tyyllillään.

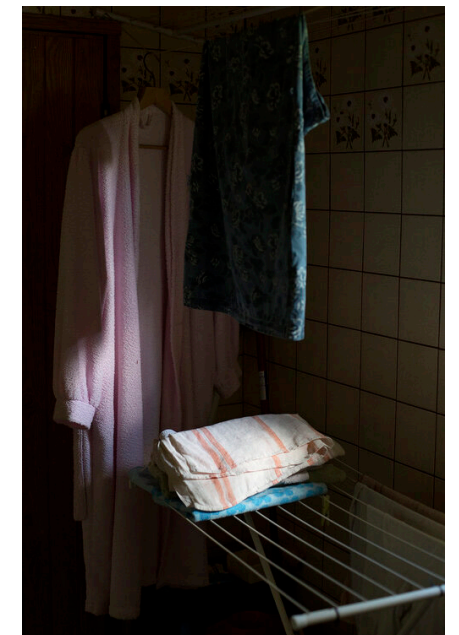
Kuva 5. Juupajoki. Lehtovirta L.

Kuva 7. Juupajoki. Lehtovirta, L.

Kuva 6. Juupajoki. Lehtovirta, L.

Kuva 7. Juupajoki. Lehtovirta, L.

Toinen innoittajani on valokuvaaja Maarit Hohterin Ystäväkirja, joka on 16 vuoden matka ystävyteen. Monet kirjan kuvista vievät herkkiin heräämisen hetkiin; yksin tai yhdessä ystävien kanssa, hotellihuoneissa ja erilaisissa kodeissa juhlien jälkeen lattialle sijatulla vieraspatjalla. (Hohteri, 2015)

Hohterilla on kiehtova tapa ikuistaa tunnelmia, heijastuksia, kompositioita ja äänettämiä keskusteluja. Hänen kuvissaan ystävyys on herkkää. Siihen pyrin myös omissa kuvissani.

Ystäväkirja kertoo Hohterin mukaan ystävydestä, läheisyydestä ja sen puutteesta. "Tämä on kirja siitä mitä, ystävät tekevät, mitä he tuntevat ja miten he ovat suhteessa toisiin ja itseensä." (Hohteri, 2015)

Mummu ja pappa eivät ole vain isovanhempiani. He ovat myös rakkaita ystäviäni. Yhteinen mökkiviikonloppumme oli kuin paluu lapsuuden lämpöön.

Pikkutyttönä nukuin levitettävän puusohvan vuodelaatikossa, muutaman metrin päässä mummun ja papan sängystä. Kasvaessani myös nukkumäetäisyys heistä kasvoi: siirryin saunamökkiin, tarvitsin omaa rauhaa.

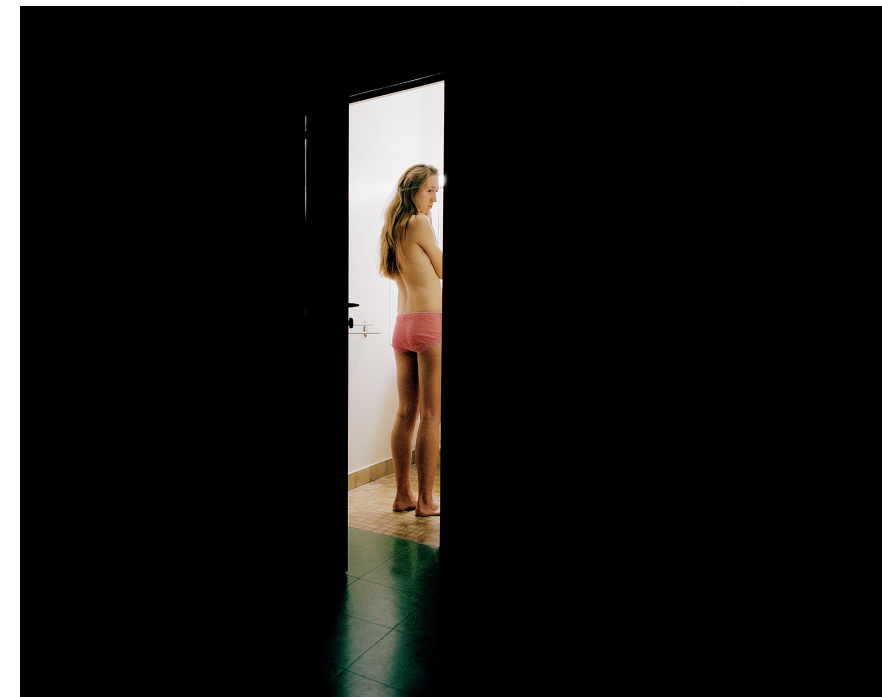
Tammikuisena kuvausviikonloppuna petasimme minulle pesän puusohvan laatikkoon kuten teimme silloin, kun olin lettipäinen pikkutyttö. Yöllä kuuntelin mummun ja papan syvää hengitystä.

Kuva 9. *Aino waking up, Paris* 2003. Hohteri, M.

Kuva 10. *Satu in the bedroom*, 2004. Hohteri, M.

Kuva 11. *Hanna, Paris* 2006. Hohteri, M.

7 Päiväkirja

14. marraskuuta – 2. joulukuuta:

Aiheen miettiminen, päättäminen ja hyväksyttäminen. Ehdottomasti paras kolmesta vaihtoehdosta. Siitä huolimatta emmin, koska on talvi. Kesäkuvia mökiltä on paljon, talvesta vähän. Tiedostan haasteet, mutta päätän jatkaa. Ehkä lopputulos onkin kesää parempi.

Pohdin aiheen perustelua. Miksi tämä aihe? Esittelen aiheen mummulle ja papalle, saan heidän siunauksensa. Päätän edetä vapaalla mielellä. Go with the flow -kuvaaminen. Salamakalusto mukana, testaan mutta totean, että ilman ehdottomasti parempi. Vain hetkessä olemista.

5. – 16. joulukuuta:

Mietin teoriaosuutta. Mistä aloitan, miten määritelen, miten rajaan? Ravaan kirjastossa Pietarsaareissa, Tampereella ja Pirkkalassa. Varaan ja noudan estetiikkakirjallisuutta. Vietän aikaa koulun kirjastossa ja selaan valokuvataidekirjoja. Niistä löytyy uusia innostavia valokuvataiteilijoita. Yritän löytää kesämökkiestetiikkaan liittyviä kuvia.

2.-13. tammikuuta:

Ensimmäinen kuvausmatka mökille. Yksin kolme yötä. Aloitan yksityiskohdista. Tutkin tarkasti mökin pihapiirin rakennukset. Kuvaan sisustuksia, kalusteita, koriste-esineitä, käyttöesineitä ja pintoja. Otan omakuvia ensimmäisenä aamuna. Seuraan valoa, nostan kameran jalustalle. Varmistan kompositiot, käytän itselaukaisinta.

Muistikortti täyttyy, lisää kuvat kovalevyille ja tarkastelen niitä. Olen jatkuvassa valmiudessa kauniille valolle. Teen muistiinpanoja. Mökiltä palattuani luen estetiikkakirjallisuutta. Etsin tietoa suomalaisesta kesämökkielämästä. Varaan ja noudan lisää kirjoja.

16. tammikuuta – 10. helmikuuta:

Toinen kuvausmatka mökille, nyt isovanhempien kanssa, kaksi yötä. Otan kameran käteeni jo autossa. Ensin mummu ja pappa vierastavat kameraa. Kestää hetken ennen kuin he tottuvat siihen. Kuljen kamera kädessä, kuvaan kaikkea. Haluan tunnelmia, vältän poseerausta.

Mummu katsoo hiihtoa televisiosta. Kertoo samalla käsin nyplätyn pitsiliinan tarinan. Pappa tekee lumitöitä, korjaa jotakin, tulee välillä sisälle. Esittelee viinakaapin sisällön ja ottaa päivähömpsyn. Ei riisu ulkovaatteita, kun istuu nojatuoliinsa. Ihmettelen miten jaksavat touhuta niin paljon. Mummu alkaa laittaa ruokaa keittiössä. Keskustelemme niitä näitä samalla, kun kuvaan. Pyrin tekemään jatkuvasta kuvaamisesta rennon tilan meille kaikille. Vasta nukkumaan mennessämme luovun kamerasta ja laitan sen lataukseen.

Seuraavan aamun aloitan kuvaamalla aamupalohetkemme. Pappa paistaa pekonia keittiössä, mummu viipaloi kurkkua. Hetki on ainoa, kun he puuhastelevat mökillä yhdessä, vieretysten. Ulkoilemme ja pappa alkaa pilkkoa puita saunan lämmitystä varten. Sama kaava jatkuu koko viikonlopun. Jaamme yhdessä päivän kaikki hetket. Kamera ei lepää.

Kotona käyn läpi kuvia, valitsen parhaimmat. Välillä muutan mieltäni ja pistän sivuun muutamia jo valitsemiani. Kohta otan ne takaisin kokoelmaan ja pistän muutaman muun pois. Printtaan pieniä leikekuvia lasertulostimella. Rakennan niistä erilaisia kuvasarjoja rytmin hahmottamiseksi. Suunnittelen kuvien editointityylistä. Päätän, että luonnollinen on paras. Valitsen itseäni inspiroivat valokuvaajat, jotka haluan esitellä työssäni.

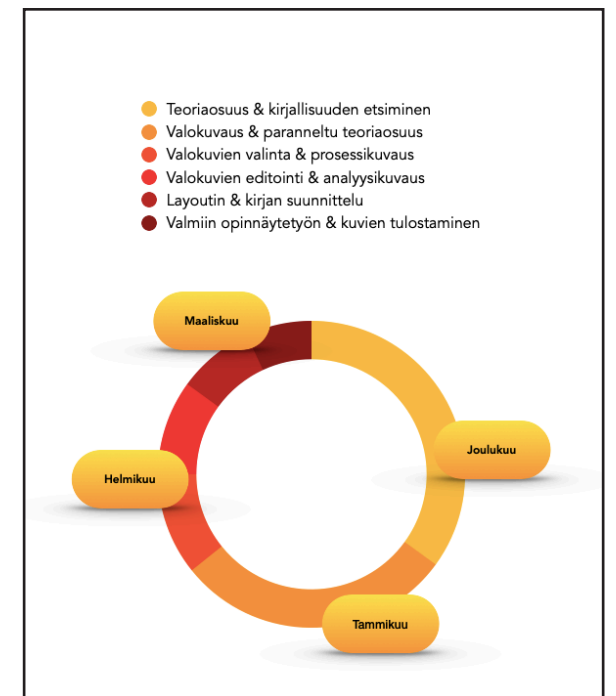
Suunnittelen loppunäyttelyä. Kehystetyt kuvat ripustetaan opiskelija Martin Wikströmin rakentaman kuution sisäseinälle, jonka pituus on noin neljä metriä. Haluaisin lisätä katsojalle audiovisuaalisen kokemuksen liittämällä mökillä nauhoitettua äänimaisemaa kuvien yhteyteen.

13. helmikuuta – 17. maaliskuuta:

Kirjoitan tekstiä ja mietin sen rakennetta, joka elää koko ajan. Muokkaan ja korjailen. Valmis teksti kielitarkastukseen. Viimeistelen kuvasarjan, editoin kuvat. Mietin opinnäytetyön tyyliä, värimaailmaa ja kirjasintyyppiä. Suunnittelen ja teen taittoa.

20. maaliskuuta:

Palautan valmiin opinnäytetyön. Keskityn näyttelyn suunnitteluun ja rakentamiseen.

Kuvio 1. Opinnäytetyöni ajankäyttö joulukuusta maaliskuuhun

8 Yhteenveto – hiljainen tarkkailija

”Muistot heräävät unesta niissä paikoissa, joissa ne ovat tapahtuneet. Ihmisen kognitio on paikkasidonnainen ja tuohon paikkaan palaaminen palauttaa mieleen asioita, jotka ovat uinuneet vuosia, jopa vuosikymmeniä.”
(Huotilainen & Peltonen 2020, s. 150)

Muistojen mukana palaavat myös roolit. Ne ovat erilaisia eri paikoissa. Tammikuisella mökkimatalla palasin lapsuuteeni. Olin jälleen se sama hiljainen tarkkailija, jonka hiuksia mummu harjasi saunan jälkeen ja joka unta odottaessaan katseli puisen seinälampun kultaisessa valossa kimaltelevaa pöllötaulua. Sitä samaa, jota lapsena vähän pelkäsin.

Tätä opinnäytettä tehdessä olen oppinut valtavasti itsestäni valokuvaajana. Ja opiskelijana, lapsenlapsena, ylipäättään ihmisenä. Olen pohtinut minulle tärkeiden ihmisten vaikutusta elämäni ja hyvinvointiini. Olen ollut avoin ja opetellut hetken läsnäoloa. Opin ymmärtämään, ettei mikään ole ikuista. Ei mummu, ei pappa eikä heidän kesämökkinsä.

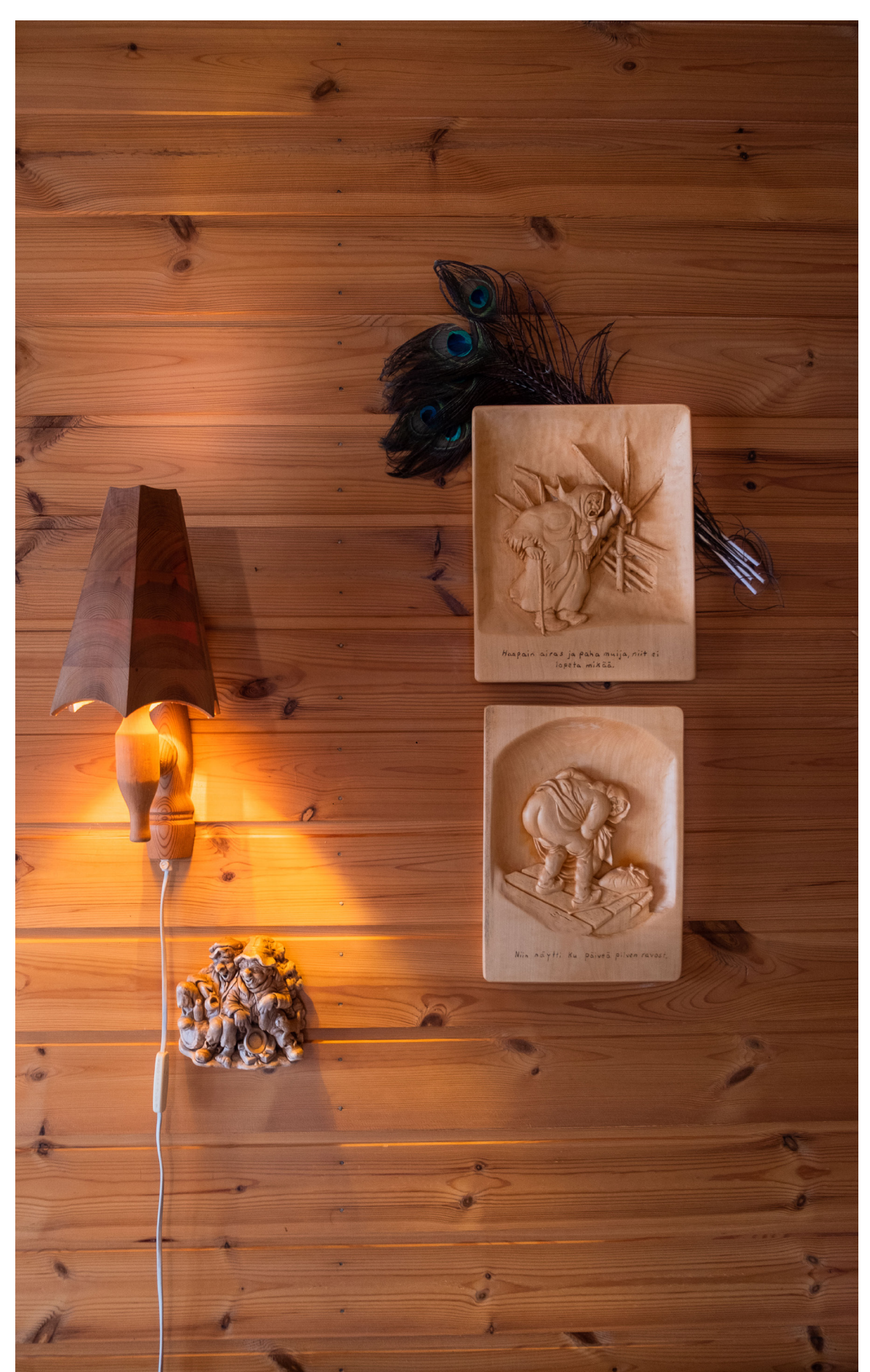
Olen monesti kyseenalaistanut suuntautumiseni ja oman tyylini valokuvata. Ymmärrän, ettei matkani kameran kanssa ole koskaan täydellisen valmis. Silti nyt tiedän, miten ja miksi minun pitää toteuttaa itseäni valokuvataiteilijana tulevaisuudessa.

Imuri lojuu mökin lattialla; se on merkki lähdöstä. Täällä paikat jäävät lähtöpäivänä siistiin kuntoon. Mummu keittää lähtökahvit, minä käyn vielä kerran keksilaatikolla. On taas hämärää, kun pappa kääntää auton mökkipihasta tielle. Lumi painaa puut kaarelle, autonvalot valaisevat siniseen maisemaan valkoisen säihkenäyttämön.

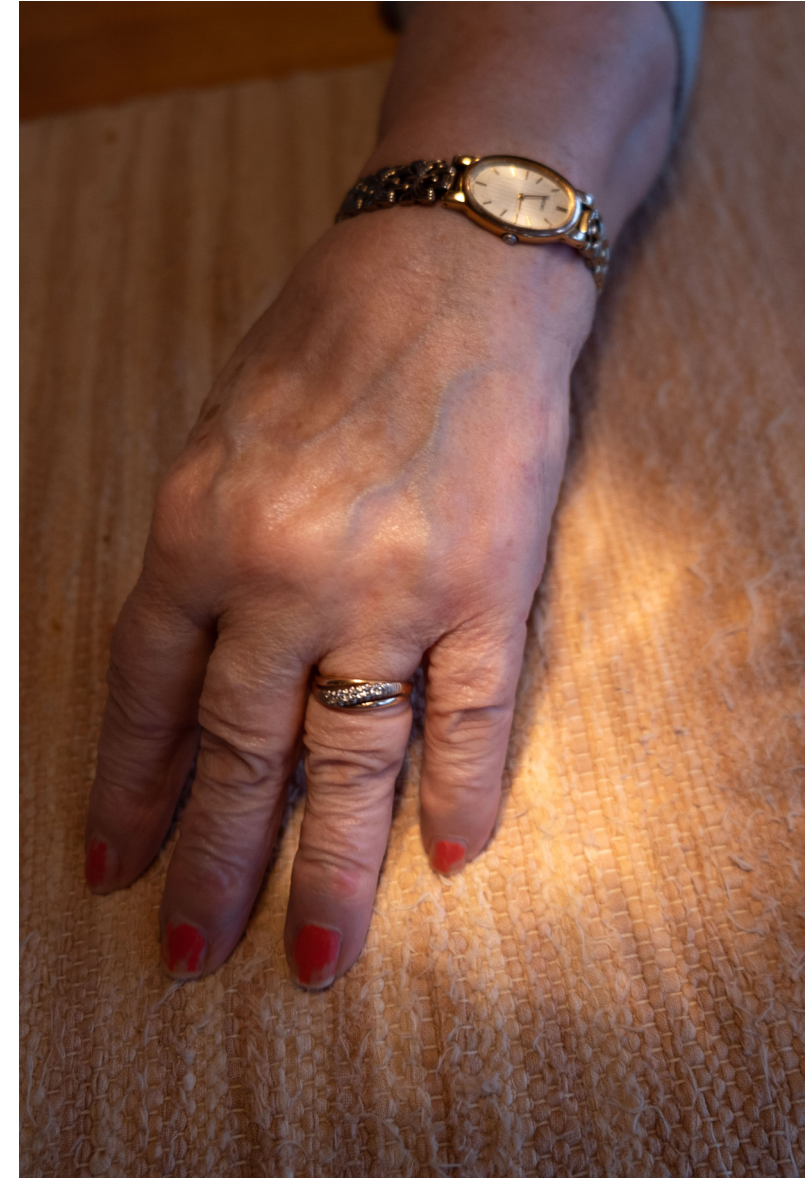

Summer
dreams

Summer
dreams

Lähteet

Alasuutari, P. & Alasuutari, M. (2010). *Mökkihulluus*. Rovaniemi: LUP.

Haahtela, J. (2022). *Jaakobin portaat*. Otava

Haapala, A. (2015). Mitä on esteettinen hyvinvointi. Teoksessa Haapala A. & Puolakka K. & Rannisto T. (toim.), *Ympäristö, estetiikka ja hyvinvointi* (s. 19–39) Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Hohteri, M. (2015). *Ystäväkirja*. Helsinki: Musta Taide, Aalto Photo Books.

Hohteri, M. Kuva 9. *Aino waking up, Paris 2003*. Noudettu 19.2.2023.

<https://hohteri.fi/project/between-us>

Hohteri, M. Kuva 10. *Satu in the bedroom 2004*. Noudettu 19.2.2023.
<https://hohteri.fi/project/between-us>

Hohteri, M. Kuva 11. *Hanna, Paris 2006*. Noudettu 19.2.2023.
<https://hohteri.fi/project/between-us>

Huolman S. (toim.). (2021). *Näin kovalevyysi toimii*. Helsingin Sanomat. Luettu 18.2.2023.
<https://www.hs.fi/hyvinvointi/art-2000008363633.html>

Huottilainen M. & Peltonen L. (2020). *Uuden ajan muistikirja*. Helsinki: Otava.

Ilmatieteen laitos. *Miten hämärä määritellään?*. Luettu 8.2.2023.
<https://www.ilmatieteenlaitos.fi/aurinko-ja-kuu#1>

Jansson, T. (1994). *Taikatalvi*. Wsoy.

Kinnunen, A. (2000). *Estetiikka*. Wsoy.

Kurki, E. (toim.). (2022). *Sisustusarkkitehti Wing Yin Ng vieraili kuudella kesämökillä ja veti häpeämättömän johtopäätöksen: "En ikinä kuvitellut, että se voisi olla tällaista."* Helsingin Sanomat. Luettu 4.9.2022.
<https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000009029156.html>

Lehtovirta, L. *Juupajoki*. Luettu 18.2.2023.
<https://www.lindalehtovirta.fi/gallery-4-1>

Lehtovirta, L. Kuva 5. *Juupajoki*. Noudettu 19.2.2023.
<https://www.lindalehtovirta.fi/gallery-4-1>

Lehtovirta, L. Kuva 6. *Juupajoki*. Noudettu 19.2.2023.
<https://www.lindalehtovirta.fi/gallery-4-1>

Lehtovirta, L. Kuva 7. *Juupajoki*. Noudettu 19.2.2023.
<https://www.lindalehtovirta.fi/gallery-4-1>

Lehtovirta, L. Kuva 8. *Juupajoki*. Noudettu 19.2.2023.
<https://www.lindalehtovirta.fi/gallery-4-1>

Museovirasto (2009). Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäistöt RKY. *Paimion parantola*. Luettu 18.2.2023.
http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1795

Naukkarinen, O. (2011). *Arjen estetiikka*. Aalto-yliopisto.

Ng, W. Y. Kuva 1. *Vallilan siirtolapuutarha*. Noudettu 18.2.2023.
<https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000009029156.html>

Ng, W. Y. Kuva 2. *Saimaa*. Noudettu 18.2.2023.
<https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000009029156.html>

Ng, W. Y. Kuva 3. *Vallilan siirtolapuutarha*. Noudettu 18.2.2023.
<https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000009029156.html>

Ng, W. Y. Kuva 4. *Saimaa*. Noudettu 18.2.2023.
<https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000009029156.html>

Pallasmaa, J. (2006) Aika, muisti ja hiljaisuus arkkitehtuurikokemuksessa. Teoksessa Haapala A. & Honkanen M. & Rantala V. (toim.). *Ympäristö arkkitehtuuri estetiikka* (s. 243–266). Helsinki: Gaudeamus.

Puolakka K. (2021). *John Deweyn estetiikka*. Helsinki: Gaudeamus

